JYX JYVÄSKYLÄN YLIOPISTO UNIVERSITY OF JYVÄSKYLÄ

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Aittola, Helena; Siekkinen, Taru; Hakanurmi, Satu; Karjalainen, Merja

Title: Miten työelämälähtöinen avoin korkeakouluopetus vastaisi paremmin työelämän osaamistarpeisiin? - AVOT-hanke kehitti toimintamallin

Year: 2018

Version: Published version

Copyright: © Kirjoittajat & Peda-forum, 2018.

Rights: In Copyright

Rights url: http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en

Please cite the original version:

Aittola, H., Siekkinen, T., Hakanurmi, S., & Karjalainen, M. (2018). Miten työelämälähtöinen avoin korkeakouluopetus vastaisi paremmin työelämän osaamistarpeisiin? - AVOT-hanke kehitti toimintamallin. Yliopistopedagogiikka, 25(2), 29-34. https://lehti.yliopistopedagogiikka.fi/2018/12/20/miten-tyoelamalahtoinen-avoin-korkeakouluopetus-vastaisi-paremmin-tyoelaman-osaamistarpeisiin-avot-hanke-kehitti-toimintamallin/

Miten työelämälähtöinen avoin korkeakouluopetus vastaisi paremmin työelämän osaamistarpeisiin? – AVOT-hanke kehitti toimintamallin

20.12.2018

tags: AVOT-hanke, biotalous- ja ympäristöala, informaatioteknologia, osaamiskokonaisuudet, sosiaali- ja terveysala, työelämä, työelämäyhteistyö

Helena Aittola, Taru Siekkinen, Satu Hakanurmi & Merja Karjalainen

helena.s.aittola@jyu.fi, taru.siekkinen@jyu.fi, satu.hakanurmi@utu.fi, merja.karjalainen@jyu.fi

KORKEAKOULUT JA YHTEYDET YRITYKSIIN

Valtakunnallisena tavoitteena on, että korkeakoulut lisäävät yhteistyötä työelämän kanssa ja näin vahvistavat koulutuksensa työelämärelevanssia. Työelämälähtöinen avoin korkeakoulutus -hankkeessa (AVOT) tavoitteena oli vastata työelämästä nouseviin osaamistarpeisiin ja luoda toimintamalli, jossa avointa korkeakouluopetusta järjestetään korkeakoulujen yhteistyönä. Tässä katsauksessa kuvaamme ensin AVOT-hankkeen tavoitteita. Tämän jälkeen tarkastellaan hanketoimijoiden näkemyksiä ja kokemuksia työelämän roolista ja työelämäyhteyksistä kokeilussa. Lopuksi tehdään päätelmiä hankkeesta saaduista kokemuksista.

AVOT-hankkeessa tuotettiin osaamiskokonaisuuksia työelämän tarpeisiin

Perinteisesti avoimen yliopisto-opetuksen periaatteena on tarjota korkeakoulutasoisia opintoja laajasti aikuisille ilman, että osallistujille asetetaan aiempia pohjakoulutus- tai työkokemusvaatimuksia. Toiminnassa on painottunut elinikäinen oppiminen, tasa-arvon edistäminen ja sivistyksellisyys. (Haltia, 2012; Haltia, Leskinen & Rahiala, 2014; Haltia 2016.) Nykyään avoimeen korkeakouluopetukseen osallistutaan hyvin monin motiivein ja opiskelijat hakevat opinnoiltaan erilaisia hyötyjä. Avoimen yliopisto-opetuksen opiskelijat ovat iältään vanhempia kuin aikaisemmin, ja he suorittavat entistä useammin korkeakoulututkintoa tai ovat jo

korkeakoulututkinnon suorittaneita henkilöitä (mm. Haltia ym. 2014). Heille avoin korkeakouluopetus tarjoaa mahdollisuuden täydentää tutkinto-opintoja, suuntautua uudelle alalle tai työuralle. Antikainen (2016) on havainnut, että Suomessa, kuten muissakin Pohjoismaissa avoin yliopisto-opetus palvelee yhä vahvemmin työelämässä toimivia.

Yhteiskunnalliset ja työelämän rakenteelliset muutokset haastavat myös avoimen korkeakouluopetuksen järjestämistä. Valtakunnalliset ja alueelliset työllisyystilanteen vaihtelut, työvoiman liikkuvuus ja työelämän osaamisvaatimusten muutokset edellyttävät koulutusjärjestelmän eri osilta ja tasoilta joustavuutta. Tarvitaan uudenlaisia ratkaisuja vastata työelämän koulutusodotuksiin ja -tarpeisiin yhteistyössä eri koulutuksen järjestäjien, yliopistojen, ammattikorkeakoulujen ja niiden avointen yksiköiden ja työelämän kanssa.

AVOT-hankkeen tavoitteena oli rakentaa vuosien 2015–2018 aikana avointen korkeakoulujen valtakunnallisesta tarjonnasta osaamiskokonaisuuksia, jotka palvelevat työelämässä olevia eri aloilta. Lähtökohtana oli luoda kasvu- ja rakennemuutosalojen osaamistarpeisiin ketterä ja kestävä avoimen korkeakouluopetuksen toimintamalli sekä edistää avoimen korkeakouluopetuksen työelämälähtöisyyttä. Pysyvää toimintamallia kehitettiin iteratiivisesti kolmessa pilotissa vuorovaikutuksessa sidosryhmien kanssa. Hankkeeseen liittyvästä arviointitutkimuksesta vastasi Jyväskylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitos (ks. tarkemmin AVOT-hanke, 2018). Kehittämistyöhön osallistui Jyväskylän ammattikorkeakoulu, Diakonia ammattikorkeakoulu ja Karelia ammattikorkeakoulu, Turun yliopisto, Helsingin yliopisto, Jyväskylän yliopisto, Itä-Suomen yliopisto ja Åbo Akademi sekä elinkeinoyhtiö (Yrityssalo Oy). Työelämän organisaatioiden kanssa tehtiin yhteistyötä muun muassa hankkeen ohjausryhmässä (STTK, Varsinais-Suomen TE-toimisto, Pielisen Karjalan kehittämisyhtiö, Salon kaupunkikehityspalvelut ja Suomen Yrittäjät).

Avoimen korkeakoulutuksen laajan ja hajanaisen tarjonnan kokoaminen asiakaslähtöisiksi osaamiskokonaisuuksiksi tarkoittaa siirtymistä tarjontaperusteisesta kysyntälähtöiseen avoimeen korkeakouluopetukseen ja painopisteen siirtymistä oppiaine- ja tieteenalakohtaisista perus- ja aineopinnoista monitieteisiin yliopisto- ja ammattikorkeakouluopintoja yhdisteleviin kokonaisuuksiin. Olennaista on osaamis- ja koulutustarpeiden tunnistaminen ja näihin perustuva koulutussuunnittelu. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen yhteistyö moninkertaistaa potentiaalisten opintojaksojen määrän ja mahdollistaa uusien avauksien ketterän toteutuksen. Edellytyksenä on, että opinnot mahdollistavat joustavan opiskelun verkko- ja monimuotoratkaisuilla. AVOT-hankkeessa pilottialoiksi valittiin kasvu- ja rakennemuutosaloja, joiden osaamistarpeisiin kohdistuu lähivuosina suuria odotuksia. Valitut kolme pilottialaa (biotalous- ja ympäristöala, sosiaali- ja terveysala ja informaatioteknologian ala) olivat toistaan poikkeavia, jotta toimintamallia voitiin koetella eri aloilla.

Pilottien tehtävänä oli selvittää alojen osaamistarpeita, kartoittaa olemassa olevaa tarjontaa ja kehittää toimintamallia alan erityispiirteet huomioiden sekä tehdä yhteistyötä muiden korkeakoulujen, työelämän keskusjärjestöjen, alueellisten yritysten ja julkisen sektorin organisaatioiden kanssa. Pilotit tekivät avauksia opintotarjontaan, opintojen ohjaukseen, opinnoista tiedottamiseen ja verkko-oppimisen toteutustapoihin.

Hankkeen tehtävänä oli luoda kestävä toimintamalli uusien osaamiskokonaisuuksien rakentamiselle korkeakoulujen yhteistyönä. Toimintamalli konkretisoitui käsikirjaksi, joka julkaistiin kesällä 2018 (AVOT-hankkeen työkirja, 2018; Karjalainen, Korva, Pintilä & Sahlman 2018). Vuosien 2015–2017 aikana pilottien toimintamallit poikkesivat toisistaan kuviossa 1 esitetyllä tavalla.

(https://yliopistopedagogiikka.files.wordpress.com/2018/12/kuvio-aittola-et-al.png)

Kuvio 1. Kolme eri vaihtoehtoa työelämälähtöisen avoimen korkeakouluopetuksen toteuttamiseksi korkeakouluverkostona (Karjalainen, Korva, Pintilä & Sahlman 2018, 19).

Biotalous- ja ympäristöalan pilotti

Biotalousasiantuntijan osaamissalkun rakentaminen aloitettiin tunnistamalla keskeiset biotalouteen liittyvät toimialat sekä työnantajat. Biotalous on uusi ja kasvava ala, joka yhdistää olemassa olevia toimialoja ja synnyttää innovaatioita niiden rajapinnoilla. Karelia-ammattikorkeakoulun, Helsingin yliopiston ja Turun yliopiston tekemien yrityshaastattelujen, tulevaisuustyöpajojen ja kirjallisuusselvitysten avulla luotiin kokonaiskuva keskeisistä alan osaamistarpeista 10–15 vuoden aikajänteellä.

Osaamissalkkuun koottiin yhdeksän eri avoimen yliopiston ja ammattikorkeakoulun tarjoamia verkko-opintoja, joista opiskelija kokosi sopivan osaamiskokonaisuuden. Biotalousasiantuntijan osaamissalkku osoitti tarpeellisuutensa, sillä ensimmäisen vuoden aikana noin 400 opiskelijaa ilmoittautui opinnot aloittavalle *Näkökulmia biotalouteen* -opintojaksolle. Suurin osa opiskelijoista oli työelämässä olevia korkeakoulutettuja ammattilaisia, jotka suuntaavat asiantuntemustaan uudella tavalla tai vahvistavat osaamistaan. Opinnoista saatiin tavoiteltuja hyötyjä eli ne ovat antaneet hyvät perustaidot biotalouteen, uskonvahvistusta omaan alanvalintaan, syventäneet olemassa olevaa osaamista tai vahvistaneet tuntumaa oman työprofiilin löytymiseen biotaloussektorilta. Salkkuopinnoilla on myös haettu pontta alan vaihtoon sekä lisäeväitä työllistymiseen, jotka voi osoittaa virtuaalisella osaamismerkillä (Open Badge). Virtuaalinen osaamismerkki täydentää muun muassa opintorekisteriotetta ja sen avulla voi osoittaa opintojen aikana hankittua asiantuntijuutta. Se auttaa työnantajaorganisaatioita tunnistamaan opiskelijoiden hankkiman osaamisen (ks. Open Badge, 2018).

Sosiaali- ja terveysalan pilotti

Diakonia ammattikorkeakoulu, Itä-Suomen yliopisto ja Karelia-ammattikorkeakoulu toteuttivat vanhustyön osaamista vahvistavan osaamiskokonaisuuden. Kasvavan vanhusväestön aiheuttamia osaamistarpeita kartoitettiin oppilaitosten työelämäyhteistyöpäivissä, työyhteisötapaamisissa ja

vierailemalla työyhteisöissä. Sosiaali- ja terveysalan pilotti kokeili myös webinaareja, jotka tarjosivat alustuksia työelämän ajankohtaisista osaamishaasteista sekä kohtauspaikan avoimelle korkeakouluopetukselle ja työelämälle. Osaamiskokonaisuudeksi muodostui *Innostu ikääntymisestä – Asiakaslähtöinen palveluiden kehittäminen 15 op*, jossa hyödynnettiin kunkin korkeakoulun vahvuusalueita yhden (5 op) opintojakson verran. Opintohallinnollisten kysymysten ratkaisemiseksi laadittiin yhteistyösopimus, jossa määriteltiin muun muassa ilmoittautumisiin, maksuihin, tiedonsiirtoihin ja todistuksiin liittyvät käytänteet.

Osallistujista suurin osa oli työelämässä olevia alan ammattilaisia ja he kokivat opintojen sisällöt ajankohtaisiksi ja tarpeellisiksi. Osaamiskokonaisuus tarjosi verkostoitumismahdollisuuksia, lisäsi ymmärrystä muutosprosesseista ja tuki meneillään olevaa rakennemuutosta omassa organisaatiossa.

Informaatioteknologian alan pilotti

ICT-pilotin tavoitteena oli tuoda opetukseen mukaan työelämälähtöisiä sisältöjä ja muotoja sekä samalla tutkia ja kehittää avoimen yliopiston roolia näiden välittämisessä.

Turun yliopisto keskittyi terveysteknologiaan, joka on nouseva vientiala. Pilotin tuloksena oli kurssi, jonka sisällön määrittelyssä ja toteutuksessa nojauduttiin voimakkaasti työelämään. Kurssin sisältö muodostettiin haastattelemalla erilaisia työelämätahoja, joiden edustajat toimivat kurssilla myös luennoitsijoina. Åbo Akademi kartoitti työelämätarpeita analysoimalla avoimia työpaikkailmoituksia, joissa data-analytiikka ja data science -sisältö tunnistettiin merkittäviksi osa-alueiksi. Kurssit toteutettiin Massive Open Online Course (MOOC) -mallilla, joille rekisteröityi yli 300 opiskelijaa ja palaute toteutuksesta oli positiivista.

Työelämälähtöisyys avointen korkeakoulujen koulutusyhteistyössä

Seuraavassa kuvataan AVOT-hankkeen eri toimijaryhmien näkemyksiä ja kokemuksia työelämän roolista ja työelämäyhteyksistä erilaisten korkeakoulutasoisten osaamiskokonaisuuksien suunnittelussa ja alkuvaiheen toteutuksessa.

Tutkimusaineiston muodostavat avainhenkilöiden teemahaastattelut, jotka tehtiin loppuvuodesta 2016 ja niihin osallistui yhteensä 11 henkilöä (kolme hankkeen mallinnusryhmästä, viisi henkilöä eri piloteista, kolme ohjausryhmästä sekä hankkeen koordinaattori). Haastattelut toteutettiin kasvokkain tai Skypen välityksellä.

Haastatteluaineistosta voitiin analyysissa tunnistaa seuraavat *työelämälähtöisyyttä* kuvaavat pääteemat: avointen korkeakoulujen työelämäyhteydet, korkeakoulujen koulutusyhteistyö ja -tarjonta, tiedonhankinta koulutustarpeista, yhteistyöverkostojen ja kontaktien luominen ja työelämälähtöisyys eri piloteissa. Seuraavaksi kuvataan lyhyesti, millaisia kysymyksiä ja haasteita haastatellut toivat esille kunkin teeman yhteydessä.

Avointen korkeakoulujen työelämäyhteydet

Keskeinen idea hankkeen käynnistämisessä oli selvittää, miten avoin korkeakoulutus voisi parhaiten vastata aikuisväestön ammatillisen osaamisen kehittämisen tarpeisiin. Tämän nähtiin haastavan erityisesti avoimen yliopiston perinteisen tehtävän, *"meillä on hyvin laaja tällainen kansakunnan sivistämisen tehtävä"* (nro 1).

Ensin on tunnistettava ne *osaamisvajeet*, joihin avoimen korkeakoulutuksen tulisi vastata. Näiden todettiin kohdistuvan laajalle alueelle aikuisväestön aiemmasta koulutustaustasta riippuen; puutteita todettiin olevan sekä substanssiosaamisessa että yleisissä, niin sanotuissa geneerisissä taidoissa:

> *"– – tämän tyyppisiä osaamisia voisi kouluttaa: pitää osata erilaisia tiimityö-, projektityö-, viestintäosaamista ja ymmärtää erilaisten kulttuurien vaikutusta, kun toimitaan tuolla kansainvälisissä yrityksissä." (nro 1)*

Haasteellisena pidettiin sitä, että työnantajat odottavat koulutuksen pystyvän nopeasti tarjoamaan syväosaamista jollain erityisosaamisen alueella. Avoin korkeakoulutus ei kuitenkaan voi lähteä vastaamaan työelämän tarpeisiin täysin uudella opintotarjonnalla. Tavoitteena on hyödyntää olemassa olevaa koulutustarjontaa niin, että sen pohjalta voidaan rakentaa *uudenlaisia* paremmin työelämän tarpeisiin vastaavia *sisältökokonaisuuksia*.

Korkeakoulujen koulutusyhteistyö ja -tarjonta

Suomessa eri avointen yliopistojen koulutusyhteistyö on viime vuosina laajentunut ja monipuolistunut. Sen sijaan *yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusyhteistyö* on ollut vähäisempää ja uudenlaisten työelämää paremmin palvelevien osaamiskokonaisuuksien rakentamisen edellytti yhteistyön käynnistämistä näiden sektorien kesken.

Yhteistyön aloittaminen tarkoitti ensin kunkin korkeakoulun opintotarjonnan ja vahvuuksien selvittämistä. Haastatellut kokivat kontaktien luomisen ja neuvottelujen käymisen avainhenkilöiden kanssa olleen hyödyllistä, mutta vieneen paljon aikaa, mitä seuraava vastaus kuvaa:

> *"Sanoisin, että jos miettii tätä aikataulutusta, että tähän yhteistyön rakentamiseen käytettiin aika paljon aikaa. Me puhuttiin siitä ja käytiin toistemme opsit ja tarjonnat läpi, yllättävän pitkään meni. Sitten kun saatiin koulutuspaketit teemoiteltua ja katottua se järkevästi opiskelijan näkökulmasta ja sitten kun saadaan nämä yhteistyösopimukset tehtyä." (nro 6)*

Haasteena yhteistyön syventämiselle nähtiin *korkeakoulujen erilaiset toimintatavat*. Ammattikorkeakouluilla on päätehtävänsä mukaisesti vahvat yhteydet työelämään. Koulutussisältöjen suuntaamisessa pyritään ennakoimaan tulevaisuuden työelämän tarpeita säännöllisellä yhteistyöllä eri sidosryhmien kanssa. Työelämälähtöisyyden huomioon ottaminen opetussuunnitelmatyössä toimii eri tavoin yliopistoissa ja ammattikorkeakouluissa.

> *"Sitten kun tullaan tähän opetussuunnitelman tasolle ja siellä joustavuuden mahdollisuuksiin, niin vaikuttaa siltä, että ammattikorkeakoulut on paljon ketterämpiä muokkaamaan työelämälähtöisiä tapoja toteuttaa opintoja. Sitten taas tämä opetussuunnitelmaprosessi yliopistossa on varsin hidas ja jähmeä. (nro 2)*

Hankkeessa nähdään paikallistason koulutusyhteistyön rakentamisen ohella tärkeäksi laajentaa korkeakoulusektorien ja eri sidosryhmien yhteistyötä myös valtakunnalliselle tasolle. Tämä merkitsee yhtäältä valtakunnallisen koulutusyhteistyön vahvistamista, toisaalta *työnjakoa ja profiloitumista* koulutuksen eri järjestäjien kesken alueellisen ja valtakunnallisen koulutuskysynnän mukaisesti.

Tiedonhankinta koulutustarpeista

Tiedonhankinta opiskelijoiden ja työnantajien koulutustarpeista oli yksi keskeinen osa AVOT-hankkeen toimintaa. Hankkeen suunnitteluvaiheesta lähtien pidettiin tärkeänä *ennakointitiedon keräämistä* eri alojen koulutustarpeista. Koulutuksen suunnittelun tulisi olla proaktiivista, mutta avoimen korkeakoulutuksen mahdollisuudet reagoida nopeasti rakennemuutosalojen tarpeisiin nähtiin rajallisina.

Piloteissa sovellettiin erilaisia tapoja, kun selvitettiin työelämän koulutustarpeita ja -kysyntää. Eri alojen osaamistarvekartoituksilla haluttiin selvittää, mitkä ovat esimerkiksi julkisen sektorin eri tehtävissä lähiajan keskeisimmät haasteet. Toisaalta haluttiin saada tietoa hyvin akuuteista osaamisvajeista jollain spesifeillä ammattialoilla.

> *"Mehän lähdettiin siitä osaamistarvekartoituksesta ja sitten näistä työnantaja- ja työyhteisötapaamisista, mitä meillä normaalistikin toimintaan kuuluu ja ollaan sitä tarvetta sieltä haalittu." (nro 6)*

Yhteistyöverkostojen ja kontaktien luominen

Piloteissa etsittiin koulutuksen suunnitteluun ja järjestämiseen *yhteistyökumppaneita* myös oppilaitosten ulkopuolelta. Haasteellisena koettiin, millä keinoin pystytään tavoittamaan työnantajia ja yrityksiä paikallisesti, alueellisesti, valtakunnallisesti tai jopa kansainvälisesti. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen toimintatavat eroavat tässä asiassa olennaisesti.

> *"Tuntuu, että missä on luotu kontakteja julkisen sektorin työelämään, että sen tyyppinen vaikka sekään ei ole helppoa, niin se on kuitenkin helpompaa kun toimitaan sellaisen julkisen sektorin pelisäännöillä ja toimintatavoilla. Kun yritysmaailma on niin erilainen ja sen ymmärtää, että siellä usein joudutaan tavoittelemaan sellaista aika pikaista hyötyä ja täsmähyötyä. Silloin yliopistolliset opinnot varsinkin ehkä on sellaisia, että täytyy vähän enemmänkin yrittää kääntää sille yrityskielelle. Ammattikorkeakoulut ehkä onnistuu siinä paremmin toimintansa lähtökohdista johtuen." (nro 8)*

Kontaktien ottaminen eri sektorien toimijoihin on edellyttänyt monentyyppisiä strategioita. Kontaktien virittämisessä ja ylläpitämisessä on pitänyt soveltaa kekseliäisyyttä ja luovuutta.

> *"NN teki sitten kyllä jalkatyötä aika paljon ja kävi eri toimialalla toimivia yrityksiä haastattelemassa. Hän on tehnyt valtavan työn ja kutsuu sitä tällaisena "pullapussi" – menetelmänä (nro 1) "- – menee sinne ja juttelee, minkä tyyppistä osaamista tarvitsette ja mikä koulutus auttaisi siinä". (nro 7)*

Yhteinen kokemus eri piloteissa on ollut se, että kontaktien ottaminen työelämään on vaatinut paljon työtä, aikaa ja henkilöresursseja, enemmän kuin mihin oli voitu ennakolta varautua. Etenkään yliopistoissa työelämäyhteyksien järjestelmällistä ylläpitoa ei ole tarkasti määritelty korkeakoulun organisaation eri tasoilla, vaan yhteydet ovat liian vahvasti yksittäisten henkilöiden varassa.

Työelämälähtöisyys eri piloteissa

AVOT-hankkeen piloteissa etsittiin erilaisia ratkaisuja siihen, millaisten koulutusten ja osaamiskokonaisuuksien tarjoaminen vastaisi parhaiten kunkin alan työelämän moninaisiin koulutustarpeisiin. Eri piloteissa luotujen mallien perusrakenteita voidaan jäsentää niiden *sitovuuden tai löyhärakenteisuuden* mukaan (kuvio 1).

Myös työelämälähtöisyys voi näkyä piloteissa eri tavoin:

> *"– – mikä on se kohta ja paikka, jossa työelämälähtöisyyden pitäisi tulla esille. Katotaanko me sitä opetussuunnitelmakysymyksenä eli onko se kohta, jolloin työelämän pitäisi olla siinä mukana silloin kun me mietitään, mitä opintojen tavoitteita, sisältöjä ja erilaisia toteutustapoja. Vai onko se siinä kohtaa kun niitä opintoja toteutetaan, jolloin se voi olla kysymys siitä, että löytyy erilaisia projekteja, hankkeita, johon ne opiskelijat voivat integroitua. Vai kun siellä on projektitöitä, olla mukana siellä arvioinnissa eli sillä tavalla se oma kontribuutio, vai onko se sitä, että he tuo joihinkin opintojaksoihin omaa sisältöä, sitä heidän osaamista eli sillä tavalla asiantuntijoina." (nro 1)*

Periaatteessa koulutuksiin voivat osallistua vailla alan aiempaa pohjakolutusta olevat henkilöt ja alan vaihtajat, joiden toivottiin myös hakeutuvan niihin. He voisivat koulutuksen avulla parantaa työllistymismahdollisuuksiaan. Ilmeistä on, että opiskelijoiden tavoitteena ei ole tutkintojen suorittaminen, vaan he hakevat avoimen tarjonnasta omia tarpeitaan ja osaamistaan parhaiten palvelevia kursseja ja kokonaisuuksia.

Opintojaksojen sisältöjen ja opinnoissa hankittavan osaamisen kuvaamisen merkitys nähtiin keskeisenä koulutuksen markkinoinnissa. Avoimen korkeakoulutuksen varautumisen uudenlaisiin oppimisympäristöihin nähtiin tarkoittavan erityisesti työssä ja työpaikalla oppimisen erilaisia muotoja ja järjestelyjä. Työpaikkojen ja opiskelijoiden yhteisprojektit ja -hankkeet edellyttävät myös työnantajien entistä vahvempaa osallistamista ja sitouttamista koulutuksen suunnitteluun ja toteutukseen.

Yhteenveto ja pohdinta

Työelämäyhteistyön ja työelämärelevanssin edistäminen avoimessa korkeakouluopetuksessa on tärkeä ottaa huomioon, kun tarjotaan ketteriä opiskelumahdollisuuksia aikuisille. Yhtä tärkeää on rakentaa joustavia opiskelumahdollisuuksia, joihin erilaisissa elämäntilanteissa elävät, jo työelämässä olevat aikuiset voivat osallistua. Koulutuksien suunnittelussa korostuu ennakointiosaaminen, yhteistyöverkostojen rakentaminen ja osaamiskokonaisuuksien markkinointi oikeille kohderyhmille.

AVOT-hankkeen lähtökohtana olivat yhteistyöverkostona tarjottavat avointen yliopistojen ja avointen ammattikorkeakoulujen osaamiskokonaisuudet, joissa yhdistellään yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen opintoja. Yhteistyö voi painottua **ennakointityöhön**, josta tarvittavat osaamiskokonaisuudet voivat päätyä yksittäisen korkeakoulun tai yhteistyöverkoston valmisteltaviksi. Ennakointityö on integroitunut tiiviimmin ammattikorkeakoulujen arkeen ja tästä hyötyy koko verkosto. Osaamisvajeiden tunnistaminen työmarkkinoilla ja niihin vastaaminen on olennaista, jotta koulutus pystytään kohdentamaan sisällöllisesti tarkoituksenmukaisesti ja ennakoimaan tulevia koulutustarpeita. Yliopistojen ja ammattikorkeakoulujen koulutusyhteistyön laajentamiselle tuovat haasteita korkeakoulujen opetussuunnitelmatyö, opintohallinto ja verkostojen jäsenten erilaiset toimintatavat ja kulttuurit. Myös yritysmaailman ja korkeakoulumaailman yhteistyön rakentaminen edellyttää erilaisiin organisaatiokulttuureihin perehtymistä ja kontaktien jatkuvuuden varmistamista.

Joustavien opiskelumahdollisuuksien toteutuksissa avoimilla yliopistoilla sen sijaan on laajempaa osaamista ja tämä kokemus on arvokasta ammattikorkeakouluille, kun opintojen toteutustapoja kehitetään vastaamaan aikuisten tarpeita. Työelämäläheisyys liittyy sekä opetussuunnitelmatason

että menetelmätason ratkaisuihin. Korkeakouludiplomikoulutuskokeilun yhteydessä havaittiin, että kysyntää on eri tavoin rakennetuille osaamiskokonaisuuksille, joissa opiskelija voi rakentaa oman pakettinsa itse tarjolla olevista yksittäistä opintojaksoista esimerkiksi ammatillisen suuntautumisensa perusteella. Kuitenkin kysyntää/tarvetta on myös selkeästi paketoiduille opinnoille, jotka voidaan kokea houkuttelevaksi niin opiskelijoiden kuin työnantajienkin näkökulmasta. (Aittola, Laine & Välimaa, 2016.) Aikuisten erilaiset elämäntilanteet huomioivat pedagogiset ratkaisut ovat keskeisessä asemassa avoimen korkeakoulutuksen opetuksen ja ohjauksen suunnittelussa (esim. Koski, Kytölä & Talamo, 2015). Keskeistä on, että niin opiskeltavat sisällöt kuin sovellettava pedagogiikka vahvistavat opiskelijoiden opiskelumotivaatiota ja sitoutumista opintoihin.

Yhteistä molemmille avoimille korkeakouluille on työelämälähtöisten **osaamiskokonaisuuksien markkinointi kohderyhmille**, sillä molempien haasteena on osaamiskokonaisuuksista hyötyvien aikuisten ja organisaatioiden tavoittaminen. Tässä tarvitaan useita kanavia ja parempi näkyvyys saavutetaan, kun opiskelumahdollisuudet tavoittavat eri alueiden organisaatioita, ammattiliittoja ja yksilöitä ilman organisaatiorajoja.

AVOT-hankkeen alkuvaiheen kokemukset osoittavat, että on olemassa selkeä tarve korkeakoulujen, korkeakoulujen ja julkisen sektorin toimijoiden sekä korkeakoulujen ja yritysten väliselle koulutusyhteistyölle paikallisesti ja valtakunnallisesti. Yhteistyön osapuolina olevien korkeakoulujen, työelämän ja opiskelijoiden tarpeet, kokemukset ja näkemykset tulee ottaa huomioon koulutusta koskevissa neuvotteluissa. Verkostomaisen toimintamallin alkuvaiheen kokemukset tarjoavat arvokasta tietoa toimintamallin täsmentämiselle. Suomalaisten korkeakoulujen koulutustarjonta ja toteutustavat työelämälähtöisesti opiskeleville aikuisille ovat uudistumiskykyisiä, mutta tämä vaatii rohkeita avauksia ja palautetta erilaisilta sidosryhmiltä ollakseen ajankohtaista, saavutettavaa ja houkuttelevaa nykyajan työelämälle.

Helena Aittola toimii erikoistutkijana ja Taru Siekkinen projektitutkijana Jyväkylän yliopiston Koulutuksen tutkimuslaitoksella. Satu Hakanurmi työskentelee Turun yliopistossa kehittämispäällikkönä. Merja Karjalainen toimii kehittämispäällikkönä Jyväskylän yliopiston avoimessa yliopistossa.

Lähteet

Aittola, H., Laine, K. & Välimaa, J. (2016). Tärkeintä on, että kehittyy ja oppii – titteli ei ole niin tärkeä. Korkeakouludiplomikoulutuskokeilun seuranta- ja arviointitutkimuksen loppuraportti. Jyväskylän yliopisto. Koulutuksen tutkimuslaitos. Tutkimusselosteita 53. **http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6527-3 (http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-39-6527-3)**

Antikainen, A. (2016). The Nordic model of higher education. Teoksessa J. E. Cote & A. Furlog (toim.), *Routledge Handbook of the Sociology of Higher Education.* (s. 234–240). Milton Park: Routledge.

AVOT-hanke. (24.1.2018). AVOT-hanke. Haettu osoitteesta: **http://avothanke.fi/ (http://avothanke.fi/)**

AVOT-hankkeen työkirja. (13.12.2018). Työkirja osaamiskokonaisuuksien yhteissuunnitteluun. AVOT-hanke. Haettu osoitteesta: **http://avottyokirja.fi/ (http://avottyokirja.fi/)**

Haltia, N. (2012). *Yliopiston reunalla – Tutkimus suomalaisen avoimen yliopiston muotoutumisesta*. Turku: Turun yliopisto.

Haltia, N., Leskinen, L. & Rahiala, E. (2014). Avoimen korkeakoulun opiskelijamuotokuva 2010-luvulla: opiskelijoiden taustojen, motiivien ja koettujen hyötyjen tarkastelua. *Aikuiskasvatus* 34 (4), 244–258.

Haltia, N. (2016). Avoin yliopisto ja tasa-arvon muuttuvat tulkinnat. Teoksessa H. Silvennoinen, M. Kalalahti & J. Varjo. *Koulutuksen tasa-arvon muuttuvat merkitykset. Kasvatussosiologian vuosikirja 1* (s. 265–291). Suomen kasvatustieteellinen seura. Kasvatusalan tutkimuksia 73. Jyväskylän yliopistopaino.

Karjalainen M., Korva M., Pintilä T. & Sahlman K. (toim.)., (2018). Työelämälähtöiset osaamiskokonaisuudet avointen korkeakoulujen yhteistyönä: toimintamalli ja työkirja. Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja 248, Jyväskylän ammattikorkeakoulu. **URN:ISBN:978-951-830-492-3 (http://www.urn.fi/URN:ISBN:978-951-830-492-3)**

Koski, H., Kytölä, L. & Talamo, A. (2015). Aikuisopetus tarvitsee uuden opetussuunnitelman. Mitä tämä voisi tarkoittaa avoimessa yliopistossa. *Yliopistopedagogiikka*, 22 (2), 43–46.

Open Badge. (13.12.2018). Open Badge -osaamismerkit. Haettu osoitteesta: **https://biotalousosaaja.karelia.fi/home/open-badge/ (https://biotalousosaaja.karelia.fi/home/open-badge/)**

from → Yliopistopedagogiikka 2018/2

No comments yet

This site uses Akismet to reduce spam. Learn how your comment data is processed.

Pidä blogia WordPress.comissa.